

Tid at nyde efter-årets stjerner

KIKKERTSYN: Urania Observatoriet åbner igen efter renovering

Af Per Rieffestahl, NAFA
central@nordjyske.dk

I slutningen af oktober åbner Urania Observatoriet igen!

Et omfattende arbejde med eftersyn og reparation af hæve/sænkegulvet og andre installationer er omsider til ende, og publikum fra Aalborg - ja hele Nordjylland - kan nu trygt besøge stedet igen.

Amatørastronomerne i NAFA glæder sig også til at komme i gang igen efter den lange pause.

Urania Observatoriet er jo et godt sted at studere efterårets nattehimmel med stjerner og planeter.

Og der er stadig tre måneder tilbage af Astronomiens År!

Jupiter er fremme om aftenen med sine fire galileiske måner og ses i Stenbukken. Jupiter kan man næppe tage fejl af.

På den østlige himmel skal man om morgenen kigge efter Mars og Venus og senere på måneden Saturn. Denne gang uden ringe, men sandsynligvis stadig med tordenvejr.

Navne fra græske guder

Når vi vender blikket mod efterårets og vinterens stjernehimmel, ser vi en gudeverden afspejlet deroppe. Det er græske guder og helte, som har givet navne til den nordlige halvkugles stjernebilleder. Og det er myterne om deres gøren og laden, som ofte knytter stjerne-konstellationerne sammen.

Man kan på en måde sige, at grækerne i oldtiden "kastede" deres guder og helte samt deres ejendele op på himlen for derved at udeliggøre dem. Stjernebillederne ændrede sig jo ikke.

Måske følte de også en slags tryghed ved at have dem for øje i natitetimerne. De kunne pege op på nattehimmelen og sige: De stjerner dér er Herakles, Cassiopeia og Orion. Eller: Zeus' hest og Medusas hoved!

På den sydlige halvkugles himmel, har stjernebillederne derimod lidt mere kedelige navne.

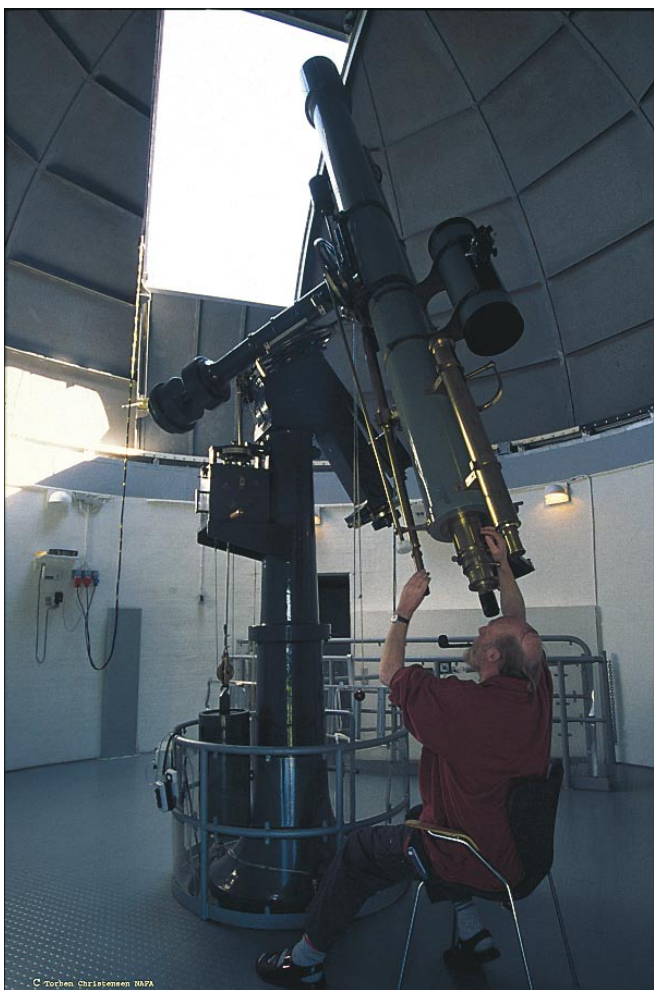
De er ofte opkaldt efter instrumenter, der er blevet brugt af søfolk. Det skyldes, at de først blev navngivet i 1500- og 1600-tallet, da de store opdagelsesrejser fandt sted.

Navne som Linealen, Passeren, Kompasset, Mikroskopet og Vinkelmåleren fortæller ingen sprælske historier om helte- og gudebedrifter!

Myter og kendsgerninger

En af de historier fra den græske mytologi, der er tilknyttet stjernebillederne, er for eksempel denne:

Helten Perseus, der var søn af Zeus, fik til opgave at hente Gorgos hoved. Dette tilhørte Søstrene Gorgo: Et

URANIA KIKKERTEN i brug.

Foto: Torben Christensen

NAFA I NORDJYSKE

■ I år er det Astronomiens År, og derfor vil de nordjyske amatørastronomer i 2009 give NORDJYSKE læsere mulighed for et indblik i deres fascinerende hobby mellem himmel og jord.

■ Flere gange i løbet af året vil NAFA skrive en artikel om, hvad der sker på stjernehimlen. I dag handler det om den efterårets stjernehimmel.

■ Man kan læse mere om NAFA på internetadressen www.nafa.dk.

uhyre med tre hoveder og hår af slanger, vinger af guldfugl og tunger hængende ud mellem frygtindgydende hugtænder.

Efter mange trængsler kom han til Graierne, tre gamle kællinger med kun én tand - og ét øje, som han lige snuppede, mens det gik på omgang.

Han truede med at beholde det, hvis de ikke hjalp ham med at finde søstrene Gorgo.

De rådede ham til at besøge nymferne.

Disse gav ham vinge-sko, som kunne føre ham over hav og land med lynets hast. Han fik også en hue, som gjorde ham usynlig samt en læderpose med en skarp segl.

Ved verdens ende fandt han søstrenes hule og en masse knogler fra mennesker, der var blevet forstenede ved at se på søstrene.

Rask skar han hovedet af den rædsomt af dem, Medusa, og stak hovedet ned i sin læderpose.

Da blodet sprøjtede fra det afhuggede hoved, blev det forvandlet til en hest med vinger, Pegasus, som straks begav sig til Olympen og blev Zeus' ejendom.

På vej hjem opdagede Perseus en kvinde i nød. Hun var bundet til en klippe for at blive fortåret af et havuhyre. Heldigvis kunne Perseus bruge Medusas hoved

til at forstene havuhyret med.

Snart var kvinden, som hed Andromeda, befriet. Og selvfølgelig blev de forelskede i hinanden.

Andromeda var datter af et andet himmelsk par, Dronning Cassiopeia og kong Cepheus.

Moderen havde i sin tid pralet lidt for voldsomt med datterens skønhed.

Havguden Poseidons døtre mente, de var smukkere, end Andromeda.

Hos en spådomskvinde, et orakel, var beskeden til Cassiopeia og Cepheus, at ulykkerne først ville stoppe, hvis forældrene ofrede deres datter til hav-uhyret Cetus.

Det skete jo heldigvis ikke. Det kan vi takke Perseus for!

Hvis man kigger op på himlen en mørk nat her i efteråret, vil man stadig kunne se alle personer i denne "himmel-gyser".

De er blevet til stjerner og stjernebilleder.

Medusas hoved er den variable stjerne Algol i stjernebilledet Perseus. Den "åbner og lukker" sit øje regelmæssigt, fordi den egentlig er en dobbeltstjerne, hvor to stjerner med mellemrum passerer ind foran hinanden.

Her supplerer myte og kendsgerning hinanden godt!

Stjernebillederne kan vi sagtens nyde med vore egne uden brug af kikkertter eller andre sofistikerede hjælpemidler.

Nattehimmel nydes med øjet

Det nøgne øjes synsfelt er stort. Det kan sagtens klare flere stjernebilleder på én gang.

Hvis vi vil tættere på himmellegemerne, må vi ty til kikkertter og teleskoper og give afkald på det store synsfelt. Til gengæld kan vi se detaljer. For eksempel kan vi med en god kikkert se, at en meget stor del af stjernerne i virkeligheden er dobbeltstjerner.

Vi kan også nyde synet af Ringtågen, en såkaldt planetarisk tåge, og se resultatet af en stjernes død og undergang.

Vi kan rette teleskopet mod Orion-tågen og se det modsatte - nye stjerner, der fødes.

INAFAs store linsekikkert på Urania Observatoriet kan tydeligt se de fire stjerner, som oplyser tågen. De kaldes Trapezet efter deres form.

Månen er også et taknemmeligt objekt i denne kikkert.

Vi kalder kikkerten "Den gamle dame", fordi den for længst har passeret de et hundrede år.

Vi passer godt på hende i hendes otium. Det har hun fortjent!

På Frederiksberg i København tjente hun sin tid som instrument for både amatører og professionelle. Der blev lavet videnskabeligt arbejde.

Nu er hendes rolle indskrænket til at vække og eventuelt vedligeholde interessen for astronomi hos unge og gamle. Og det mestrer hun til fulde.

I Lille Vildmose har vi en mindre kikkert. Den har også et kælenavn. Vi benævner den VLT - Very Little Telescope.

Hvis vi vil længere ud i verdensrummet og se meget fjerne objekter, må vi benytte satellitter, rumteleskoper og jordbaserede kæmpeteleskoper på egnede steder rundt omkring i verden.

For eksempel opfangede NASAs Swift Satellite den 23. april dette år et gammelt - et Gamma Ray Burst - fra en stjerne, der var eksploderet 625 millioner år efter Big Bang.

Foruden satellitten var store teleskoper på Hawaii indblandet i registreringen af fænomenet.

Også VLT - The Very Large Telescope - i Chile hjalp til. Stjernen blev meget fantastisk døbt GRB 090423!

Da vi regner med, at Universet er 13,7 milliarder år gammelt, er vi altså vidne til en begivenhed meget tæt på Universets fødsel, som højst sandsynligt kan fortælle os mere om stjerners og galakseres opståen.

Her kan Urania Observatoriet ikke være med. "Den gamle dame" må give fortabt!

Men hun kan imponere med sin elegante fremtoning, sin håndværksmæssige finish, sine skarpe billeder af Månens overflade, detaljer på planeterne, opløsning af dobbeltstjerner og meget mere!

Og så emmer hun af historie: dansk astronomi historie.

På www.nafa.dk kan man læse mere om Urania Kikkerten og dens historie.

FORLYSTELSER

"Kennedy Arkaden" - J.F. Kennedys Plads 1 - Aalborg
Billetbestilling: Tlf. 70 13 12 11 fra 9.30-21.30 eller på nettet:
www.kino.dk. Billetkontoret åbner i dag kl. 10.30

PIGEN DER LEGEDE MED ILDEN: To15
12.30-13.15-15.15-16.00-18.15-18.45-21.00-21.30

GAMER: 21.30 - Kort tid To15

UGLY TRUTH: 21.30 - Kort tid To15

THE PROPOSAL: 18.45 - Kort tid Fru7

INGLORIOUS BASTERDS: 13.00-18.00-21.00 To15

HEADHUNTER: 16.15-18.30-21.10 To15

DE VILDE SVANER: 13.00 - Kort tid To11

TØMMERMÆND I VEGAS: 21.15 - Kort tid Fru7

G-FORCE: 1.20-14.15-16.30 - Dansk tale Fru7

ICE AGE 3: 11.00 - Dansk tale Fru7

PEDDERSEN & FINDUS: 11.15 - Dansk tale Fru7

PETER PEDAL: 11.00 - Dansk tale To15

Dansk tale: 11.00-13.15-14.00-15.45-16.30-19.00
Org. vers.: 11.20-13.45-16.15-18.45-21.20
Dk. tale: 11.10-13.30-16.00-18.45
Org. vers.: 21.20

OP
OBS! - også i 3D

STORM
EFTERÅRETS STORE FAMILIEFILM
13.30-16.00-18.40-21.20 Fru7

ERIC CANTONA STEVE EVETS
11.45-14.00-16.15-19.00 Fru7

LOOKING FOR ERIC
EN FILM AF KEN LOACH
18.30-21.15 Fru7

HURT LOCKER
WAR IS A DRUG
21.00 To15

APPLAUS: 19.00-21.10 To11

HEADHUNTER: 18.20-21.00 To15

PIGEN DER LEGEDE MED ILDEN: 18.30-21.15 To15

Priser fra 240,- til 320,- inkl. gebyr

Anna Karenina
Mandag 16. november kl. 20
Aalborg Kongres & Kultur Center
Billet 9935 5566 · Mandag-fredag 12-17 · akkk.dk

Sport
hver mandag i NORDJYSKE Stiftstidende

VENDSYSSEL TEATER

Hold julefrokost i selskab med fire spøjse eksistenser.

Vendsyssel Teaters juletilbud er den anmelderroste og Reumert-nomimerede musikforestilling:

GUITARISTERNE
- EN RABLENDE OG MUSIKALSK KOMEDIE
af Line Knutzon.

Inden løjerne begynder på de skrå brædder kl. 19.30, er der mulighed for at hygge sig i Hjørnings smukkeste beliggende restaurant, "Svanelunden", hvor mesterkokken Uffe Nielsen tryller i køkkenet. Spisningen begynder kl. 17.30. Derefter er der gratis bustransport til teatret - og tilbage igen bagefter, hvis det ønskes.

En oplagt ramme for en julefrokost!

På scenensses: Hans Holtegaard, Lisbeth Gajhede, Rasmus Thorup og Hanne Laursen.

Instruktør: Morten Hovman.

se yderligere omtale af forestillingen på www.vendsyssel-teater.dk

Store grupperabatter! Bestil allerede nu!
Vendsyssel Teater - 98 92 47 11 - info@vendsyssel-teater.dk

Juleanretninger

KURT'S KØKKEN
Rughaven 6 · 9000 Aalborg
Telefon 98 13 57 47 - www.kurts.dk

Til jul hører der sig en flot anretning til fra Kurts Køkken. Se her vores 3 dejlige forslag. Alle 3 er excl. brød og smør. Kørsel uden for Aalborg 50 kr. eller efter aftale.

Juleanretning 1
1 slags sild m/karrysalat
Rejer m/citron og mayonnaise
Grønlangkål m/brunede kartofler, og frikadeller
Ribbensteg m/rødkål
Leverpostej m/champignon og bacon
Ris a la mande
m/kirsebærsauce
Pr. couvert 88,-
Kan bestilles:
Briost med druer 15,-
Fiskefilet m/remoulade 10,-

Juleanretning 2
1 slags sild m/karrysalat
Grønne asparges m/skinke
Rejer i lage m/citron og mayonnaise
Grønlangkål m/brunede kart., kold hamburgerry og pølse
Ribbensteg m/rødkål
Honningglaseret andebryst
Ris a la mande
m/kirsebærsauce
Pr. couvert 118,-
Kan bestilles:
Briost med druer 15,-
Fiskefilet m/remoulade 10,-
Leverpostej m/bacon 10,-

Juleanretning 3
2 slags sild m/karrysalat
Grønne asparges m/skinke
Fiskefilet m/remoulade
Røget laks
Sylte m/sennep og rødbeder
Grønlangkål m/kold hamburgerry og pølse
Ribbensteg m/rødkål
Honningglaseret andebryst
Ris a la mande
m/kirsebærsauce
Pr. couvert 158,-
Kan bestilles:
Briost med druer 15,-
Leverpostej m/bacon 10,-

Efterår og jul i Mosskov Pavillon

JULEFROKOST
Vi har endnu ledige pladser til det store julebord i vores hyggelige lokaler, eller bestil et lokale til jeres helt egen fest.

Vi leverer naturligvis også mad ud af huset og står gerne for anretning m.v. Bestil jeres julefrokost på Mosskov Pavillon

- ring for brochure

December: Kom og oplev julehygge i vore smukt pyntede lokaler, og smag Jyttes hjemmebakte kager, hjemmelavede gløgg og æbleskiver.

Vores små nissepiger har godeposer med til børnene. Udenfor har vi salg af juletræer og pyntegrønt til "nisse-priser". Søndage vil der være mulighed for hestevognskørsel.

STOR FROKOSTBUFFET
Med stort udvalg af fisk, varme retter, salater, ost og friskbagt brød.

Kr. 185,-

Vi byder bl.a. på frokostretter, hjemmebag, aftenmenuer, festsarrangementer, receptioner og møder. Historiske omgivelser, natur og legemiljø for børnene.

MOSKOV PAVILLONEN
- en Rold Skov tradition -

Bordbestilling og information på:
tlf. 98 39 20 33
eller på
mail:jp@mosskov.com

Du finder os her:
Møldrupvej 34
9520 Skørping
Tlf. 98 39 20 33
www.mosskov.com

På gensyn
Jytte og Klavs

URANIA OBSERVATORIET er godt sted at nyde stjernehimlen.

Foto: Torben Christensen

Klar til at flytte hjemmefra?

- tjek lejlighedsmarkedet i BoGodt søndag